

Левіна Марія

асистент кафедри менеджменту і маркетингу
Одеський державний аграрний університет

ОЦІНКА РІВНЯ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ЗОН ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Вступ. Ефективність господарювання агроформувань України значною мірою залежить від раціонального розміщення сільськогосподарського виробництва та його спеціалізації. Вагомою проблемою в цьому процесі є неоднорідність природно-кліматичних умов та ступеню забезпеченості ресурсами різних територіальних зон, що спричинює специфіку та характерний набір сільськогосподарських товарів кожної з них. За рахунок цього актуальним постає проблема детального дослідження окремих зон для виявлення основного набору товарів, що вони можуть представити споживачам та надання рекомендацій для подальшого їх розвитку.

Аналіз останніх досліджень. Питання спеціалізації стали джерелом наукових досліджень багатьох економістів В.Г. Андрійчука, П.С. Березівського, Л.Я. Зрібняка, Н.І. Колишкіна, Н.А. Литвинов, М.Й. Маліка, Н.А. Мойса, Б.И. Плешков, П.Т. Саблука, Г.В. Савицької. Важливу роль в цих дослідженнях відіграють питання спеціалізації. Поряд з тим, виявлення специфіки спеціалізації окремих зон Одеської області потребує докладного аналізу.

Метою статті є оцінка рівня спеціалізації підприємств сільськогосподарських зон Одеської області.

Результати досліджень. За радянських часів економісти формували поняття спеціалізації через різні форми суспільного поділу праці [1; 2; 3]. Поряд з тим в сучасний період спеціалізацію представляють як переважаюче виробництво в підприємствах відповідного виду (видів) продукції, для якого існують найсприятливіші природно-економічні умови [4]. При цьому Андрійчук В.Г. зазначає, що спеціалізація може бути представлена в трьох

формах: територіальній, спеціалізація агропідприємств та внутрішньогосподарська.

Представимо дослідження територіальної спеціалізації окремої області на прикладі Одеської за середніми даними доходів від реалізації продукції за період 2007-2011 рр (табл. 1).

Таблиця 1

Структура реалізації продукції сільського господарства по зонах Одеської області за середніми даними 2007-2011 рр., %

Показники	Приміська зона	Північна зона	Південна зона	Центральна зона	Одеська область
Зернові та зернобобові	36,03	54,53	45,77	48,76	46,49
Соняшник	13,69	23,39	8,49	21,93	15,09
Ріпак	7,39	9,95	17,00	10,55	12,67
Картопля	3,33	0,02	0,05	-	0,58
Овочі	10,65	0,05	0,46	0,35	2,05
Плоди	0,36	0,13	0,31	0,06	0,23
Виноград	3,20	0,03	9,86	0,63	4,89
Інша продукція рослинництва	5,37	2,79	3,61	2,37	3,48
Всього продукції рослинництва	80,03	90,88	85,54	84,65	85,48
М'ясо	3,62	3,59	6,94	5,24	5,38
Молоко	3,18	1,33	1,88	3,60	2,35
Яйця	7,78	0,00	0,10	2,94	1,96
Інша продукція тваринництва	0,57	0,56	0,91	0,54	0,71
Всього продукції тваринництва	15,15	5,49	9,83	12,33	10,39
Послуги в сільському господарстві	4,82	3,63	4,62	3,02	4,13
Всього	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Аналіз цифрових даних таблиці свідчить, що в Одеській області набагато більше уваги надається продукції рослинництва ніж тваринництва.

Так в середньому за 3 роки питома вага галузі рослинництва в Одеській області складає 85,48%, а галузі тваринництва – 10,39%, послуги займають – 4,13%.

Серед продукції профільуючої галузі найбільшу питому вагу займають зернові та зернобобові, їх частка складає 46,49% та технічні культури - 27,76%. Серед продукції тваринництва найбільшу питому вагу займає реалізація м'яса –

5,38% та молока - 2,35%. Такі дані характеризують загальний напрям спеціалізації Одеської області як зерно-технічний.

Аналізуючи кожен зону області окремо, в північній зоні галузь рослинництва займає 90,88% у структурі реалізації, а тваринництво лише 5,49%. Напрямок спеціалізації північної зони повністю відповідає спеціалізації області - найбільшу частку в зоні мають зернові культури 54,23% та технічні 33,34%.

В центральній зоні, аналогічно до північної, домінуючою є галузь рослинництва, вона займає 84,65%, а тваринництво – 12,33%. Серед всієї продукції зернові культури займають 48,76%, технічні – 32,48%, інша продукція рослинництва слабозвинена. На відміну від північної зони, в центральній розвинене й тваринництво: м'ясо займає 5,24% у структурі реалізації, а молоко – 3,6%. Загальний напрям спеціалізації зони можна вважати зерно-технічний, з розвиненим тваринництвом.

В південній зоні галузь рослинництва займає 85,54%, а тваринництво 9,83%, серед окремої продукції в зоні переважають зернові культури, їх питома вага складає 45,77%, технічні – 25,49% та, крім того, виноградарство займає 9,86% у структурі реалізації, а серед продукції тваринництва реалізації м'яса займає 6,94%. Отже спеціалізація зони є ширшою, її напрям можна охарактеризувати як зерно-технічний з розвиненим виноградарством та тваринництвом.

В приміській зоні галузь рослинництва займає 80,03%, при цьому тваринництво – 15,15%. Отже, серед всіх зон, в приміській найбільш розвинене тваринництво, що підтверджує висновок, що трудомістка продукція, яка швидко псується повинна розміщуватись ближче до великих ринків збуту. Серед продукції рослинництва в зоні найбільшу питому вагу займають зернові та зернобобові – 36,03%, технічні культури – 21,08%. Крім того, ще одна трудомістка продукція, що має великий попит у споживачів цілорічно - овочі - займають 10,65% у структурі реалізації продукції сільського господарства, а серед продукції тваринництва найбільшу питому вагу займають яйця – 7,78%.

Результати дослідження приміської зони представлено на рис. 1

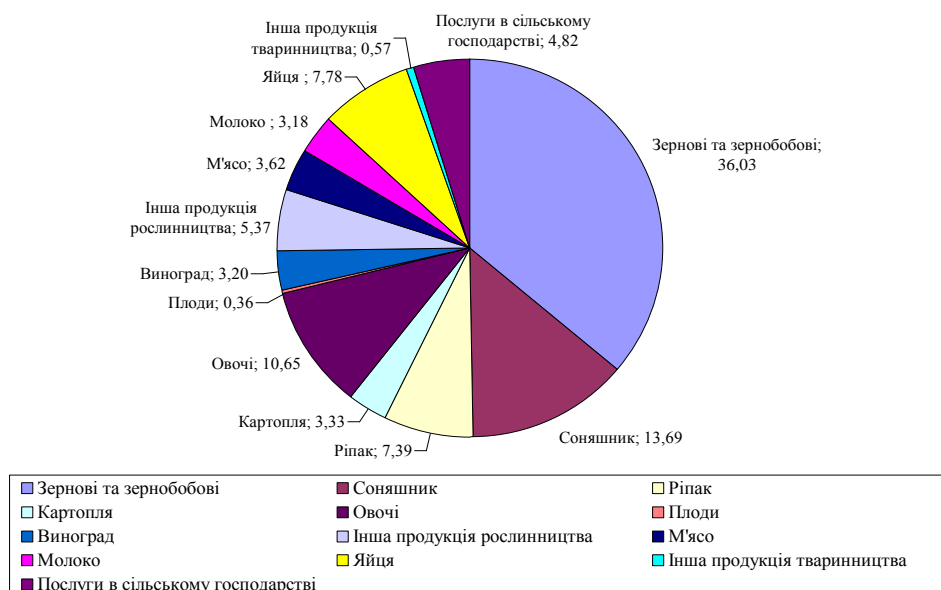

Рис. 1 Рівень спеціалізації приміської зони, %

Отже, напрям спеціалізації приміської зони набагато ширший за інші зони за рахунок близького розташування до великих ринків збуту. Загальна зерно-технічна спеціалізація області доповнюється розвиненим овочівництвом та тваринництвом.

Висновок: Чітко сформована спеціалізація зон області надає можливість виокремити групу найбільш перспективних та конкурентоспроможних товарів агропідприємств. Одночасно даючи можливість виявити, якою продукцією найменше забезпечена кожна зона, та за рахунок ресурсів якої з них можна задовольнити потреби споживачів в продукції один одної. Такі результати сприятимуть рівномірному розподілу товарів по зонах області.

Література

1. Литвинов Н.А. Специализация и ее роль в совершенствовании аграрных отношений / Н.А. Литвинов. – К.: Вища школа, 1979. – 111 с.
2. Мойса Н.А. Специализация сельскохозяйственного производства и межхозяйственное кооперирование: учеб пособие для сельхоз вузов / Н.А. Мойса, Н.М. Савенко. –К.: Вища школа, 1980. – 176 с.
3. Плешков Б.И. Специализация и кооперирование в сельскохозяйственном производстве / Б.И. Плешков. – М.: Колос, 1976. – 159 с.
4. Андрійчук В.Г Економіка аграрних підприємств: Підручник. — 2-ге вид. / В. Г. Андрійчук. — К.: КНЕУ, 2002.— 624 с. [Електронний ресурс]. –Режим доступу: URL: <http://studentbooks.com.ua>